

Schriftlicht

De wortel van christelijk samenleven

P. Niemeijer

Want ik ben door de wet voor de wet gestorven om voor God te leven. Met Christus ben ik gekruisigd, en toch leef ik, (dat is,) niet meer mijn ik, maar Christus leeft in mij. En voor zover ik nu (nog) in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgegeven.

(Galaten 2:19,20)

Een prachtige beschrijving van onze verbondenheid met Christus en van ons innerlijk leven! Hier gaat Paulus de diepte in. Alle uiterlijkheid valt weg. Hiér komt het op aan: op de mystieke band met onze Heiland die 'in ons' leeft. Zo wordt de tekst hierboven inderdaad nogal eens gebruikt. Als een uitspraak over ons nieuwe leven en de bron daarvan in de gemeenschap met Christus.

Het *is* ook een heel intiem en persoonlijk woord! Geen misverstand daarover! De Schrift blijft niet aan de buitenkant van ons leven staan. Het gaat over en om ons hart! Maar Paulus' woord in Galaten 2 is geen *losse* uitspraak. Het staat in een heel concreet verband. En daarin wordt duidelijk dat de betekenis van dit woord nog verder reikt. En ook directe consequenties heeft voor ons samenleven in de kerk.

Het probleem in Galatië

Een belangrijke vraag voor het begrijpen van de brief aan de Galaten is: wat was er in de gemeenten in Galatië aan de orde? Wat speelde daar eigenlijk? Voor een antwoord op die vraag verkeren we in de gelukkige omstandigheid dat we kunnen verwijzen naar twee boeken van J. van Bruggen: zijn commentaar op Galaten (*Galaten. Het goed recht van gelovige Kelten*) en zijn boek over Paulus (*Paulus. Pionier voor de Messias van Israël*). In het vervolg ontlenen we daar heel wat aan, zonder dat steeds exact te verantwoorden.

Vaak wordt gedacht dat Paulus in de brief aan de Galaten reageert op dwaalleraars die vonden dat mensen buiten Israël, *om behouden te worden*, de joodse wet en de besnijdenis moesten onderhouden: de dwaalleer van het *judaisme*. Wie behouden wil worden, uit welk volk hij ook komt, moet zich laten besnijden en de joodse wet onderhouden, inclusief de spijswetten en andere oudtestamentische voorschriften.

Het is absoluut waar dat die kwestie de gemoederen danig verhit heeft in de tijd van de apostelen. Alleen, die twist is beslecht in Handelingen 15 op een vergadering in Jeruzalem! Toen is uitgesproken dat christenen uit volken buiten Israël de last van de *joodse wet* niet mag worden opgelegd. Bekeerde heidenen moeten zich onthouden van hun oude afgoderij en allerlei praktijken die met die afgoderij samenhangen, maar ze hoeven om behouden te worden, niet op de joodse manier Christus te dienen: met besnijdenis, spijswetten en wat er verder aan bijzondere bepalingen in de wet van Mozes staat. Dát geding was dus beslecht. Voortaan mocht niemand meer doen alsof je om behouden te worden eigenlijk als een Jood moest leven. De brief van Paulus aan de Galaten stamt uit een *latere* tijd. Dan speelt inmiddels een andere kwestie. In Galatië wordt door dwaalleraars vanuit een ander oogmerk het onderhouden van de besnijdenis en de joodse wet gepropageerd. Het heeft te maken met intimidatie van joodse zijde.

Om dat te begrijpen, moet u weten dat de Joden die geen christen waren, hun christelijke volksgenoten niet meer zuiver op de joodse graat vonden. Moet je kijken, zeiden ze, zelf houden die christenen uit de Joden dan misschien nog wel de wet, maar ze gaan om met heidenen die zich niets van de besnijdenis en de spijswetten aantrekken! Dat onze volksgenoten christen zijn en in Jezus geloven, - nou goed, dat is niet onze keuze, maar dat *kán* nog. Maar dat ze gewoon omgaan met onbesnedenen en aan hun tafels mee-eten met al die onreine spijzen, dat *kán* niet en dat *mág* niet. Daarmee

verloochenen ze hun Jood-zijn en verontreinigen ze zich! Daarmee leven ze als heidenen. En ze lieten niet na hun christelijk geworden volksgenoten daarop aan te spreken en ze onder druk te zetten. Kennelijk hadden deze Joden met hun intimidatie bij een aantal christenen uit de Joden succes, want er zijn christenen uit de Joden die ervoor kiezen afstand te bewaren tot hun christelijke broeders uit de volken buiten Israël. Of... die heidenchristenen moeten net als zij de joodse wetten onderhouden (besnijdenis, spijswetten etc). Paulus zegt in hoofdstuk 6 dat ze de heidenchristenen tot besnijdenis dwingen, niet omdat dat de enige weg tot behoud zou zijn, maar 'omdat ze zelf niet vervolgd willen worden vanwege het kruis van Christus'. Ze willen tegenover hun volksgenoten hun gezicht bewaren. Ze willen kunnen roemen op hun heidenchristelijke contacten, die toch echt geen barbaren zijn. Daarom willen ze dat hun van oorsprong heidense broeders de joodse wet onderhouden. Paulus herinnert eraan dat zelfs Petrus in Antiochië een keer in deze valkuil is gestapt (vers 11-14). Petrus: de man die als eerste het huis van een niet-Jood binnenging, dat van de Romein Cornelius, en hem en zijn gezin niet besneed, maar doopte. Petrus: de man die er op de vergadering in Jeruzalem (Hand. 15) ook aan meegewerkt had, dat uitgesproken werd dat mensen uit andere volken geen Joden hoefden worden voor hun behoud. Petrus: de man die rustig at met de christenen uit de heidenen aan één tafel. *Totdat* sommigen uit de kring van Jakobus kwamen (Gal. 2:12). Toen trok hij zich terug van de tafel waaraan hij zat en zonderde hij zich van hen af 'uit vrees voor de besnedenen'. Hij was bang voor zijn onchristelijke volksgenoten en wilde geen verkeerde indruk bij hen wekken. Maar zijn angst voor zijn volksgenoten brak wel de gemeenschap stuk met zijn christelijke broeders en zusters van buiten Israël! Hij ging aan een ander tafeltje zitten. En met hem mee trokken ook andere christenen uit de Joden zich terug van de gemeenschappelijke tafel. Zelfs Barnabas, zegt Paulus, die toch zoveel zending onder de heidenvolken had bedreven en zo goed wist hoe het zat. De gemeenschap in de kerk werd verbroken vanwege angst voor intimidatie!

Dát is dus het probleem: niemand ontkent dat christenen van buiten Israël *behouden* worden zonder besnijdenis en spijswetten. De vraag is: kun je als Jood met ze ómgan en aan één tafel met ze zitten? Ze eten toch onreine spijzen? Wat zullen je volksgenoten zeggen, als jij met onbesnedenen omgaat en eet? Dat kan toch alleen als die heidenen bereid zijn de joodse regels aan te houden?

Het is hierop dat Paulus ingaat! En dat doet hij diepgaand en principieel. Want uiteindelijk wordt hier een ander evangelie gebracht. Toch weer de besnijdenis en de joodse wet - al is het dan ook uit een andere invalshoek! En de Galaten hebben zich nota bene door dit andere evangelie laten betoveren. Laat ze toch op hun hoede zijn, opdat ze niet hun vrijheid in Christus prijsgeven.

Vers 15-18

Paulus gaat in de verzen 15 en volgende door over zijn conflict met Petrus in Antiochië. Wij, zegt Paulus tegen Petrus, jij en ik (zie de commentaren van Greijdanus en van Van Bruggen) zijn geboren Joden. Wij zijn van geboorte geen zondaars uit de volken, geen barbaren verstoken van God en van Gods wet. Integendeel, wij kregen een heilige opvoeding in het klimaat van de HERE en zijn dienst. Maar wij hebben geleerd dat niet de joodse wet ons het behoud bracht. Daarvoor was Christus nodig. Nietwaar, Petrus, dat hebben wij toch geleerd?! Er is geen behoud, hoe zorgvuldig je ook naar de wet leeft. Behoud kwam er voor ons pas met *Christus*, door het geloof in Hem. Doordat Hij kwam en voor onze schuld betaalde, kwam er vrijspraak. Zo is het toch bij ons persoonlijk gegaan?! Niet in de joodse wet die we van huis uit kenden, maar pas door ons geloof in Christus Jezus vonden wij het leven! Waarom hang je dan zo aan de wet, aan de besnijdenis en aan de spijswetten?! En doe je alsof dat toch eigenlijk je ware is?! Die wet bracht toch geen leven of behoud (vs. 16)?

O zeker, zegt Paulus, ik ken het verwijt ook wel dat ons van joodse zijde gemaakt wordt: jullie zoeken je behoud in Christus en vinden vervolgens dat je van de wet niets meer hoeft aan te trekken en dat je mét en als een heiden kunt leven. Mooie Christus is dat! Die zorgt ervoor dat jullie kunnen leven als barbaren zonder God en zonder wet! Je gaat met heidenen om die de wet niet onderhouden. Zo wordt van joodse zijde geredeneerd. Maar, zegt Paulus verontwaardigd, zo is het absoluut niet. Dat weet jij ook, Petrus: Christus is toch geen dienaar van de zonde? Dat te beweren zou toch godslasterlijk zijn (vs. 17)?! Weet je wat 'zonde' is? Niet wat *Christus* deed. Maar wat *jij* doet en wat *ik* zou doen als we iets wat we eerst hebben afgebroken, vervolgens weer gaan opbouwen! En dat is, Petrus, wat jij eigenlijk doet (Greijdanus, Van Bruggen). Je hebt eerst de muur tussen christenen uit de Joden en uit de volken afgebroken: de poort van het behoud staat voor beiden open. En die poort is: Christus en

Christus alleen. En niet: Christus en de wet. Maar wat je nú doet, is: de muur tussen christenen uit de Joden en uit de heidenen weer optrekken! Want ook al kunnen ze beiden zalig worden, je schept wel weer afstand tussen hen! Je wilt niet met ze aan tafel zitten. Uit angst voor intimidatie. Je doet alsof die christenen uit de volken zonder joodse wet eigenlijk niet deugen. Je laat je intimideren door Joden die niet in Christus geloven!

De joodse wet

En dan gaat Paulus over zichzelf spreken. Over zijn eigen levensgang. En over zijn verleden. Petrus kan weten hoe Paulus aanvankelijk op joodse wijze voor de wet leefde. Hij was een leerling van de grote rabbi Gamaliël. Hij was doorkneed in de wet. En vervuld van ijver om ernaar te leven. Hij zette zich in om ieder die *niet* naar de wet leefde en christen werd, voor de rechter te slepen. Maar in zijn ijver voor de wet was hij door God tegen de grond geworpen, onderweg naar Damaskus. Stilgezet. En op een *ander* spoor gebracht dan dat van de wet. Toen was hij voor God gaan leven. Al ijverend voor de joodse wet, was hij juist voor die wet gestorven. Hij hield op met zijn oude leven voor de wet. Om goddeloos en onheilig verder te leven, puur naar eigen smaak en inzicht? Nee, om nu pas echt voor God te gaan leven! Paulus kan het nog sterker zeggen: hij is met Christus gekruisigd en nu leeft hij niet meer zelf, maar Christus leeft in hem. Paulus herinnert Petrus aan de kruisiging van Christus. Christus is niet aan een ongeluk overleden, of aan een ziekte, of aan een lynchpartij. Hij is *gekruisigd*. Officieel. Uit naam van de joodse wet! Hij werd gedood door die wet. En diezelfde wet wees Hem aan als een vervloekte. Want dat was een gehangene, een kruiseling, toch? Een door God gevloekte. Daartoe leidde de joodse hantering van de wet: Christus een gevloekte, een crimineel, een outcast. Maar *wij*, Petrus, jij en ik, wij kennen Hem toch als de Levende en de Verhoogde?! Als onze Heiland?! Wij kennen Hem toch als Degene die ons heeft liefgehad en Zich voor ons heeft overgegeven?! En wij leven toch *dóór* Hem en *vóór* Hem?! Als ik kijk naar Christus' kruis, zegt Paulus, dan knap ik daarom af op die door de Joden gehanteerde wet! Want die wet in hun handen bracht mijn gezegende Heiland aan het kruis! En wees Hem aan als een gevloekte! Dan leef ik voortaan toch niet meer voor die joodse wet, maar voor Hem? Door die wet ben ik voor die wet gestorven. Ik laat niet meer door die wet, maar door Hem de grenzen trekken in mijn leven! *Hij* bepaalt met wie ik samenleef in de kerk, en van wie ik afstand houd!

Christus leeft in mij

En dan stoot Paulus nog dieper door. Een rechtgeaard Jood moest niets van een kruiseling hebben. Dat was een crimineel, een door God vervloekte, een zondaar en outcast. Daar hield je je verre van. Van zo iemand verwachtte je zeker geen heil. Je hield je een flink eind bij hem uit de buurt. Zo was Paulus eerst ook geweest. Hij had de volgelingen van 'die crimineel' Jezus van Nazaret zelfs te vuur en te zwaard vervolgd. Maar nu is dat anders. Paulus zegt in onze tekst: ik ben 'met Christus gekruisigd'! Toen Hij stierf, stierf Hij voor mij! Toen Hij Zich overgaf, deed Hij het uit liefde voor mij! Paulus gaat niet op een afstand van het kruis staan om er een afstandelijk betoog over te houden. Hij zegt: wat daar gebeurde op Golgota, dat raakt direct mijn eigen leven. Christus hing daar voor mij en voor mijn zonden. Mijn eigen oude mens ging daar met Hem aan het kruis. En nu leef ik voor Hem. Ja, sterker nog: Hij leeft in mij. Dat betekent: ik luister nu niet meer naar mezelf zoals ik vroeger was, toen ik Hem nog niet kende. Maar ik leg mijn eigen stem het zwijgen op. Ik luister naar Hem en leg het roer van mijn leven in zijn handen. Met Christus mee ben ik gekruisigd: niet ik leef meer, maar Christus leeft in mij. 'Christus leeft in mij.' Dat klinkt wat mystiekerig. Leeft de gekruisigde Christus voort in de apostel Paulus? Zijn Paulus en Christus met elkaar versmolten, in elkaar opgegaan? Zo moet u niet lezen wat Paulus schrijft. Paulus weet dat Christus maar niet op de een of andere manier in hem verder leeft. Christus is in de hemel, aan Gods rechterhand. Paulus zegt ook niet dat hij ineens een soort herleefde Christus is geworden. Hij zegt dat hij nog altijd 'in het vlees' leeft. In het vlees, dat betekent: in een kwetsbaar en door de zonde gebroken bestaan. Daar deelt ook Paulus in. Je moet in hem dan ook geen Messias zien of belichaming van Christus. Hij leeft 'in het vlees'. En hij is niet in Christus versmolten of opgegaan. Hij leeft door het *geloof* in de Zoon van God, die hem heeft liefgehad en Zich voor hem overgegeven heeft. Christus en Paulus zijn niet versmolten. Paulus *gelooft*

in Christus. Dát is de band die hen verbindt. En dát betekent het, wanneer Paulus schrijft: niet ik leef meer, maar Christus leeft in mij. Hij heeft het voor het zeggen. Ik stel me in alles in op Hem. Hij is beslissend voor de keuzes die ik maak en de gemeenschap waarin ik leven wil. Als Christus heidenchristenen aanneemt en in zijn gemeente leven doet, dan leef ik in die gemeenschap met hen samen. En geen oude volksgenoten die daar kritisch naar kijken, jagen mij dan nog angst aan. En niemand moet zeggen dat ik daarmee Gods genade voor de Joden oneer aandoe. Dat doe ik niet. Ik honoreer juist Gods genade die bleek in de komst en het offer van zijn Zoon. Als ik me nu nog door de *joodse* wet liet leiden, zou ik doen alsof Christus nooit gekomen was en Hij voor niets gestorven was (vs. 21).

Persoonlijk

Let u erop hoe persoonlijk de apostel spreekt: Christus die *mij* heeft liefgehad en die *Zich voor mij* heeft overgegeven. Zo persoonlijk hebben wij te spreken! De Here blijft niet op een afstand van ons. En Hij staat ons ook niet toe om *afstandelijk* over Hem en zijn kruis te spreken. Hij wil dat we persoonlijk geloven en belijden dat Hij gekruisigd werd voor *onze* zonden. Hij wil dat we Golgota rechtstreeks op ons eigen leven betrekken. *Mijn* zonden brachten Hem aan het kruis. En ook *mijn* zonden werden daar geboet en verzoend. Hij wil dat wij dan ook niet langer leven volgens onze eigen smaak en sympathieën, maar dat *Hij* in ons regeert. Door zijn Geest en Woord. Hij wil in ons de dienst uitmaken. Hij wil dat het geloof in Hem ons van binnenuit beheerst.

Dat gaat niet vanzelf. En ook niet zonder pijn en strijd. Paulus zegt: ik ben met Christus 'gekruisigd'. Mijn oude mens moest aan het kruis. En allemaal dingen die uit mijzelf opkomen, haat en hoogmoed, onreinheid en huichelarij, het moet allemaal aan het kruis. Ik moet het doden. Ik die nog altijd 'in het vlees' ben: zwak en kwetsbaar, vatbaar voor de zonde en de duivel. Hoe zal dat ooit lukken? Gode zij dank: *Christus* wil in mij wonen en leven: door zijn Geest. Ik mag me in het geloof aan Hem optrekken en ik mag me door Hem laten regeren. Hij zal opruiming houden in mijn leven. Mij doen strijden én overwinnen.

Samenleven in de kerk

Deze Christus is het ook die bepaalt met wie en hoe ik in zijn kerk zal leven. Paulus zei: ik ben gestorven voor de wet. Die regeert mijn relaties en opstelling niet meer. En ik laat me er ook niet meer toe verleiden uit angst voor intimidatie van joodse zijde. Ik laat me leiden door Christus en zijn evangelie.

Zo moet het ook bij óns zijn. Wij zijn, als we christen zijn, gestorven voor de wet. Voor welke wet dan ook waarvoor we eerst leefden. Wij zijn gestorven voor de wet van het marktdenken en de wet van het presteren. Wij zijn gestorven voor de wet van het amusement. Dan laten we die toch niet meer regeren in ons leven en over onze contacten! Al dringt mijn oude omgeving, en al dringen mijn oude vrienden er nog zo op aan. Ik laat me niet regeren door angst voor hen. Ik laat me geen slaaf maken van hun dreiging. Ik blijf in de vrijheid van Christus. Niet groepscode en ook geen systeem van eigen opvattingen, maar alleen Christus trekt de grenzen van de kerk en Hij bindt ons samen.

In de kerk nodigt Christus ons aan zijn tafel. De tafel van zijn liefde en van zijn offer. De tafel waaraan Hij zijn bruidsgemeente voedt, onderweg naar de bruiloft van het Lam. Aan die tafel regeert toch geen angst voor mensen of angst voor het verlies van sympathie? Aan die tafel en in de gemeente rond die tafel is toch de liefde van Christus de wet voor ons allen?

Dat is geen 'slap evangelie', dat de zonde te veel ruimte zou laten. Want Christus is geen dienaar van de zonde. En Hij laat ons ook niet op ons eigen kompas leven. Hij leert ons voor God te leven. En uit zijn eigen Geest. Niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij. Laat die vrucht gevonden worden in ons kerkelijk samenleven. Geen angst of vrees, maar de liefde van Christus dringt ons.

Prachtig: zo'n tekst die op het eerste gezicht alleen maar innerlijk en persoonlijk leek, blijkt ineens ook een spits te hebben in ons *kerkelijk samenleven*! Beslissend is niet wie mij ligt of voor wie ik mij niet schaam. Maar beslissend is Christus die ons samenbindt in zijn gemeente.